

Suunnitelma demokratian puolesta

Hyvin suunniteltu on puoliksi tehty. Sanonnalla on tietenkin pohjansa, mutta se on myös hyvin epätosi, kun ajatellaan vaikka poliittisen parviällyn etenemistä. Monet valheet on toistettava ennen kuin niistä tulee totuuksia. Mitä autoritäärisempi maa, sen helpompaa on suunnitella ja pitää maa vakaana. Ainakin teoriassa. Kansalaisyhteiskunnan puolesta toimitaan määrätietoisesti, mutta muuttujia on paljon. Otetaan esimerkiksi pari aihetta, jotka puhuttivat Suomessa lokakuun alussa: perussuomalaisten äärioikeistosiipi sekä Greenpeacen ja Gazpromin yhteenotto Venäjällä.

Mielipidevaikuttaminen voi olla karkeaa, mutta toimivaa. Manipulointiin omistautuneet voivat noudattaa samoja hyväksi havaittuja keinoja olipa kyse kansalaisten aktivismista tai valtion koneistosta. Monen on jo vaikea erottaa, milloin vaikuttaja on niskan päällä. Muutamassa vuodessa kyky keskusteluun internetissä on kehittänyt huimasti. Keskustelupalstoilla tapahtuva demokraattisen tahdonmuodostuksen systemaattinen manipulaatio olisi syytä nostaa näkyvästi julkisuuteen. Kyse ei ole vain salaliittoteorioista, vaan internet-ajan vaikuttamisesta.

Turvallisuus tarkoittaa paitsi ulkoista, myös sisäistä poliittisen järjestelmän vakauden ja istuvan vallan varjelemista. Käytännössä toimet, kuten sota, tai kuten nykyään yhä useammin, maailmanlaajuinen aktivismi, jota myös terrorismina pidetään, ovat helposti selitettävissä julkikäteen. Toisaalta huomaamme, että monet asiat etenevät sattumien mukaan ja aivan toisin kuin oli suunniteltu.

Niin kauan kuin keskustelua syntyy julkisesti ja ihmiset ylipäättään pääsevät äänestämään,

voidaan puhua demokratian edellytyksistä. Tässä mielessä myös entisen Neuvostoliiton alueella on mahdollisuutensa olemassa. Toistaiseksi suunta on rajoittaa kansalaisten mielipiteen ilmaisua. Kaikki ei ole nollasummapeliä. Demokraattisesta päätöksenteosta täytyy pitää meteliä. Tarvitaan vastapaino yhtäältä taloudelliselle kilpailulle ja toisaalta oikeistoradikalismille, joka nostaa päätään Euroopassa.

On oireellista, että maahanmuuttajista tehdään tilastoilla ja median myötävaikutuksella pahimman luokan rikollisia niin Suomessa, Kazakstanissa kuin Venäjällä. Euroopassa puhutaan demokratian suojaamisesta ja kansanvallan lisäämisestä; autoritäärisissä maissa oman kansan välttämättömästä suojelemisesta. Suomen voi nähdä pienenä osana Euraasian niemeä, jota me kutsumme Euroopaksi. Joskus huomaamme, että Kazakstaniin mahtuisi koko Eurooppa. Eurooppalaisuutta määrittelee se, kenen kanssa EU on valmis keskustelemaan mahdollisesta jäsenyydestä.

Suomalaisten suunnitelmissa on jo vuosia ollut ns. laajemman Euroopan hanke, jossa neuvotellaan yhteistyön syventämisestä useiden entisen Neuvostoliiton nykyisin autoritääristen maiden kanssa. Nuo maat sijaitsevat maantieteellisesti kaukana Keski-Aasiassa. Vain reilut 100 vuotta sitten Suomi oli huonosti tunnettu alue hyvin tunnetun Euroopan laidalla.

Autoritäärisissä maissa kansainvälisistä sopimuksista ollaan pitävinaan kiinni. Vaaleja järjestetään, tarkkailijoita kutsutaan muista maista ja pelkän kumileimasimen asemaan alistetuissa parlamenteissa suojellaan koskemat-

tomuuden turvissa jopa rikollisia. Presidenttien valinta on lähes muodollisuus, instituutiot ovat ohjattu ja käytännön asioita hoidetaan niiden ohi epävirallisten henkilöverkostojen kautta. Oikeusjärjestelmän riippumattomuudesta on tingitty eikä poliittista ja taloudellista valtaa ole erotettu toisistaan.

Rehellinen ja avoin media voi sotkea demokratian vastaisten voimien suunnitelmat, olivatpa nämä suuryrityksiä tai itsevaltiaita. Sananvapauteen kuuluu aina myös velvollisuuksia. Heikompien on voitava puolustaa oikeuksiaan vahvempaa, myös valtiota vastaan. Vähemmistöt ovat alituissa vaarassa joutua enemmistön terrorin uhreiksi. Kuten toimittaja Markus Leikola kirjoitti sananvapaudesta: on poliitikkoja, jotka pohtivat miten sananvapaus suhtautuu muihin perusoikeuksiin ja -vapauksiin ja on poliitikkoja, jotka eivät tyydy vetoamaan siihen, että kehitysmaissakin on ihmisoikeusongelmia, vaan toimivat maailman ongelmien ratkaisemiseksi. Suomessa puheenjohtaja Timo Soini on luotsannut muualta mallia saavaa puoluettaan menestyksekkäästi. Hänen populisminsa on suunniteltu poliittinen tyyli, jolla on kuitenkin ollut hintansa: perussuomalaisiin on liittynyt huonosti hallittavissa oleva ryhmä ”maahanmuuttokriittisiä”, jopa äärimmäisiä natsitervehdykseen valmiita ihmisiä.

Riskianalyysinsa pohjalta toimii myös julkisuudesta elävä Greenpeace, vaikka heidän viimeisin tempauksensa Petšoran merellä Gazpromin öljyporauslauttaa vastaan käy sellaisesta esimerkistä, jossa kokonaisuus ei ilmeisesti ole ollut kenenkään tiedossa. Ei sen enempää 18 maasta kotoisin olevien aktivistien kuin Venäjän FBI:n, syyttäjän alaisen tutkimuskomitean johdon. Venäjän turvallisuuspalvelun FSB:n rajayksikön pidättämiä greenpeacelaisia vastaan nostettua syytettä merirosvoudesta ei voinut mitenkään ottaa todesta. Suunnitelmasta tuli osa poliittista peliä siksi, että Gazprom ja Venäjän johto eivät toisaalta halua öljyn hinnan laskevan ja yhtäältä aktivistien voivan milloin tahansa häiritä energiateollisuutta.

Kun filosofian tohtori Timo Miettinen

kirjoitti tapauksesta Helsingin Sanomien yleisönosastoon, hän muistutti siitä, miten YK:n ihmisoikeusneuvoston tuoreessa määräaikaistarkastelussa nähdään taantuminen Venäjällä. Seksuaalivähemmistökyseysten lisäksi ongelmia tuottavat muun muassa oikeusjärjestelmän puolueellisuus, tuomareiden poliittiset kytkökset sekä rangaistuslaitosten epäinhimilliset olot. Raportin valossa Greenpeace-oikeudenkäynti on osa laajempaa poliittista kehitystä. Luonnonsuojelijoiden vahingoksi julkaistiinkin VTsiOM-laitoksen mielipidetiedustelu, jossa vastanneista kaksi kolmasosaa on sitä mieltä, että ulkomaisten ympäristöjärjestöjen yritykset vaikeuttaa Venäjän toimintaa arktisella alueella on estettävä.

Kansalaisten aloitteellisuutta on tuettava myös itseään demokratioina pitävissä maissa. Suomen edustuksellinen demokratia on rakennettu siten, että meillä on mahdollista rikkoa lainsäädännöllä ihmisoikeuksia. Esimerkistä käy laki, joka tunnetaan nimellä Lex Nokia. Demokratian suuri haaste 2000-luvulla ovat edelleen ne valtavat muutokset ja tulonsiirrot, joita koko maailmaa koskettava talouden turbulenssi aiheuttaa. Entisessä Neuvostoliitossa keskiluokan mahdollisuudet saattavat kadota ennen kuin nämä ihmiset ovat edes päässeet aktivoitumaan poliittisesti. Vastuullisuuden kasvu on kuitenkin ainoa tapa, jolla suunnitelma demokraattisemmista yhteisöistä voisi toimia. On oikein sanoa, että historia on kaikkea muuta kuin loppu.

J a r m o K o p o n e n

Kirjoittaja on suunnitellut 2000-luvulla YLen tv-uutisia. Nykyisin hän toteuttaa historia-alan jatko-opiskeluaan edistävää suunnitelmaansa.